

Валентина Малик, викладач іноземних мов
кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

НІМЕЦЬКА МОВА ЯК ОДНА ІЗ ГЛОБАЛЬНИХ МОВ СПІЛКУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану іношомовної освіти та німецької мови зокрема. Доведено, що є багато причин вивчати німецьку мову: розуміння культури (вчити німецьку мову означає розуміти життя, бажання та мрії людей у німецькомовних країнах в умовах мультикультурного суспільства), подорожі (німецька мова є мовою спілкування в шести європейських країнах, що гарантує не тільки швидку орієнтацію у просторі, але й позитивне ставлення місцевого населення, оскільки завжди приємно говорити рідною мовою), насолода літературою, музикою, мистецтвом та філософією (німецька мова також є мовою Гете, Кафки, Моцарта, Баха та Бетховена), оскільки читати чи слухати твори мовою оригіналу ще приємніше, можливість здобути вищу освіту і працювати в Німеччині, займатися науковою роботою і дослідженнями, влаштуватися на роботу в міжнародну компанію.

Ключові слова: глобалізація; іноземні мови; міжкультурна комунікація; іношомовна комунікативна культура; модернізація освіти; німецька мова.

Лім. 42.

Valentyna Malyk, Lecturer of Foreign languages
of the Ukrainian and Foreign languages Department,
Vinnytsia National Agrarian University

GERMAN AS ONE OF THE GLOBAL LANGUAGES OF COMMUNICATION

The article is devoted to the study of the current state of foreign language education and the state of the German language in particular. It has been proven that there are many reasons to learn German: understanding the culture (learning German means understanding the life, desires and dreams of people in German-speaking countries in the conditions of a multicultural society), travel (German is the language of communication in six European countries, which guarantees not only faster orientation in space, but also the positive attitude of the local population, as it is always nice to speak the native language), enjoyment of literature, music, art and philosophy (German is also the language of Goethe, Kafka, Mozart, Bach and Beethoven), as reading or listening to works in the language the original is even more pleasant, the opportunity to get a higher education and work in Germany, engage in scientific work and research, get a job in an international company. However, whatever these reasons may be, we must not forget that learning foreign languages also trains our brain. Thus, research by psychologists at York University in Toronto (Canada) shows that students who know two foreign languages pass tests in mathematics, reading and grammar more successfully than their "monolingual" peers. In addition, learning foreign languages transforms the gray matter of the brain, which contributes to faster processing of information. In addition, the article shows that the modern German language is under the strong influence of the American variant of the English language, the result of which is not only the quantitative addition of the dictionary, but also changes in the field of orthography, morphology, grammar, idiomatics, etc. It is noted that in order to prevent changes in the deep code of the language under the influence of the English language, it is necessary to adapt borrowed words to the norms of the language being studied and assimilate them. The fact that English has acquired the status of the dominant language of communication in Europe and the world has been confirmed, which has led to a reduction in the spheres of use of national languages and raised questions about their development and chances in the future. The solution to this problem should be the preservation of multilingualism, the conscious attitude of native speakers to their language and culture.

Keywords: globalization; foreign languages; intercultural communication; foreign language communicative culture; modernization of education; the German language.

Постановка проблеми. Тотальна глобалізація сучасного суспільства приводить до інтенсифікації процесів контакту та взаємного впливу різних мов та культур. Крім активного запозичення іноземної лексики, переважно з американського варіанту англійської мови, становище сучасної мови у Європі характеризується поступовим витісненням національних мов із низки сфер людської діяльності та заміною їх англійською. Втрата національних мов може мати наслідки для людської спільноти, що виходять за межі суто лінгвістичної проблематики [11].

Аналіз останніх досліджень. Запозичення іношомовної лексики традиційно є проблемою, яка не тільки розглядається в роботах лінгвістів та представників інших наук, а й виступає предметом дискусії серед пересічних користувачів мови. Причини інтенсифікації запозичення іноземної лексики, її структурно-семантичні, функціональні та стилістичні особливості розглядаються в роботах С. Розен, Р. Хоєрга, В. Шнайдера, І. Зьорензен, Б. Зіка, Д. Ціммера та ін., а також у друкованих ЗМІ, що висвітлюють проблеми мовної норми та культури мовлення ("Die Zeit", "Sprachnachrichten") [11].

Крім того, дослідженню мовної картини сучасного світу свої наукові праці присвятили такі дослідники: А. Капуш (вплив глобальної мови і культури на національні мови (на прикладі німецької мови)), А. Джурило (роль і тенденції розвитку німецької мови у сучасному світі), М. М'яковський (іноземні мови у ХХІ ст.: розвиток, тенденції і перспективи), С. Церна (процес засвоєння лексики німецької мови на основі інтенсивних методів навчання), Р. Мартинова (цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов) та ін., проте специфіка розвитку сучасної німецької мови розкрита не у повному обсязі, що і зумовило тему цієї статті.

Мета статті – проаналізувати особливості поширення сучасної німецької мови у глобалізованому світі та Україні безпосередньо.

Виклад основного матеріалу. Іноземні мови та їх вивчення є одним із головних напрямів розвитку суспільства початку ХХІ ст. У ХХ–ХХІ ст. мова через свій статус, як і раніше, реагує як на зміни в суспільстві, так і на перетворення навколишньої дійсності, пов'язані насамперед із науково-технічним прогресом, забезпечуючи всі види інформаційно-комунікативних контактів та відображаючи динаміку розвитку суспільства. Будучи одночасно динамічною і статичною за своєю природою, мова є концентрацією протилежних тенденцій, дія яких ускладнюється ще й тим, що у ній сильні імпульси внутрішніх законів часто не збігаються з тими впливами, яким вона піддається ззовні. Крім того, для будь-якої сучасної мови характерна й інша суперечність: з одного боку, оскільки суспільство, що говорить певною мовою, прагне зберегти свою етнічну самобутність, а з іншого, мова все більше стає частиною унікального комунікативного та культурного простору, всередині якого в умовах сучасності здійснюються взаємодія та взаємозв'язок у світі [9].

Як показало опитування, проведене Дослідницьким центром порталу Work.ua у 2015 р., 79 % наших співвітчизників вважають, що знання іноземних мов необхідне сучасній людині [41].

Якщо до 60-х рр. ХХ ст. іноземні мови були привілейованим статусом, то сьогодні вони входять у повсякденне життя все більшої кількості людей. Питання про роль та місце вивчення іноземних мов у сучасному світі багато досліджується у працях лінгвістів, освітян, соціологів, психологів, політологів. Учені відзначають роль мови у процесі формування особистості, інтелекту, моральних якостей та її духовності, де знання іноземних мов сприяє проникненню в минуле народів, пізнання їх сьогодення та передбачення майбутнього. Наявні наукові роботи відбивають пошук нових підходів до розв'язання проблеми розвитку процесів поширення та вивчення іноземних мов, але доцільно продовжу-

вати і поглиблювати досягнення вчених [6; 10]. Для підтримки контактів та спілкування за межами державних, мовних і культурних суб'єктів, роботи з партнерами, налагодження співпраці у багатомовних групах необхідний належний рівень взаєморозуміння, що сьогодні досягається за допомогою англійської мови. Однак Д. Греддол у своєму дослідженні про перспективи англійської визначає одну з 14 основних тенденцій, де домінування до 2050 р. в економічній сфері належатиме японській, іспанській, французькій та німецькій мовам [31, 31–40].

Знання іноземних мов є важливим інструментом у сучасному професійному житті, адже спілкування з “іноземцями” входить у повсякденне життя кожного європейця [15; 16; 18]. Це чудово демонструє зокрема, приклад німецького міста Штутгарта, де кожен п'ятий мешканець має іноземний паспорт; кожен третій народився не в Німеччині; майже кожна друга дитина дошкільного віку походить із сім'ї емігрантів; у кожній другій новоствореній родині хоча б один із партнерів є іноземцем. У цьому місті живуть люди з 120 різних країн, які говорять 170 різними мовами [32]. І Штутгарт не є єдиним винятком. Співіснування людей різного походження сьогодні є нормою у багатьох європейських країнах, і ця тенденція продовжуватиме зростати. Тому вивчення іноземних мов є важливим внеском у цей складний процес, який залучає дітей та молодь до контакту з іншими культурами і розвиває в них здатність розуміти іноземців із їхніми екстралінгвальними та інтралінгвальними особливостями [17].

Європейська комісія наголошує: “Вивчати лише одну французьку мову недостатньо. Кожен громадянин Євросоюзу має вміти добре спілкуватися крім рідної мови як мінімум двома іншими мовами” [28, 10].

Інститути ЄС поширюють велику кількість вагомих публікацій, що містять докладну статистичну інформацію про поточну мовну ситуацію в Європі. Згідно з цими даними, кількість людей, які говорять іноземними мовами, і тих, хто їх вивчає, збільшилася і ця тенденція поглиблюється. За даними звіту INRA [27] Eurobarometer 54: Europeans and Languages більшість європейців володіють однією або більше мовами: 45 % – однією, 20 % – двома і більше, 35 % не знають жодної.

Вивчення мови чітко співвідноситься із віком людей. Серед європейців 71 % молодих людей (віком 15–24 років) знають англійську як іноземну. У 55 років і серед людей похилого віку цей показник становить лише 23 %. Статистика показує, що наразі відбуваються зміни. З кожним наступним поколінням знання іноземних мов зростає [20].

Серед іноземних мов, які хотіли б опанувати українці, перше місце посідає мова міжнародного

спілкування – англійська (46 %); 10 % наших співгромадян мріють вивчити італійську, французьку та іспанську мови, оскільки, на їхню думку, вони неймовірно красиві та мелодійні; 8 % українців хочуть вивчити мову наших найближчих сусідів на заході – польську (вона їм потрібна передовсім для побудови ділових відносин); 3 % вказали турецьку, китайську, арабську, хінді, іврит, фінську та грецьку, а 18 % наших співгромадян воліли б вивчати німецьку мову [9].

До політичних та економічних організацій, що характеризують світ ХХІ ст., насамперед належать такі транснаціональні структури: Рада Європи, НАТО, внутрішні ринки різних континентів, а також глобальні структури – ООН, ЮНЕСКО тощо. Їхня привабливість полягає у тому, що вони сприяють колосальному зростанню ринків матеріальної та нематеріальної продукції і, як наслідок, зростанню можливостей споживання. Кожна форма організації встановлює свої вимоги до комунікацій.

Це контекст, у якому попит та пропозиція іноземних мов збалансовані. У зв'язку з тим, що світ змінюється глобально, не дивно, що вивчення іноземних мов вже неможливе за старими підходами. Отже, вивчення іноземних мов сьогодні – це зовсім інший процес, порівняно із серединою ХХ ст. Для ілюстрації цього спробуємо коротко проаналізувати історію концепції навчання іноземної мови, яка відображала власні культурні умови. Продемонструємо це на прикладі *граматико-перекладного, аудіо-лінгвального, комунікативного і міжкультурного методів* [37, 12–15].

Грамматико-перекладний метод – найдавніший із них. За його допомогою у 1950-х рр. вивчалися іноземні мови [33]. Метою вивчення мов була здатність швидко читати літературні тексти. Для її досягнення необхідно було досконало ознайомитись із граматичною системою мови та освоїти словниковий запас. Основним дидактичним матеріалом були тексти, перекладені рідною мовою, аналіз граматики і словникового запасу. Техніка методу полягала у перекладах окремих речень, фрагментів тексту, диктантів. Контроль результатів навчання у межах методики здійснювався з допомогою граматичних тестів або письмового перекладу тексту. Недоліком цього методу є недостатня увага до усного спілкування, яке домінує у повсякденному житті.

Аудіо-лінгвальний метод був розроблений у США під час Другої світової війни. Його суть полягала в активній взаємодії студентів з носіями мови та мовознавцями, під керівництвом яких вони проходили навчання. Застосовуючи цей метод, студенти слухали записи типових мовних моделей, ситуацій, виконували різні вправи, а викладачі наголошували на постійному використанні мови, що вивчається. Завдання полягало у тому, щоб спонукати студентів поводитися “належним чином” і

зробити таку поведінку звичкою. У зв'язку зі слабкістю результатів та найголовніше, через критику вчених, вивчення мови як сукупності аудіо-лінгвістичних навичок, цей метод сьогодні рідко використовується як основний. Однак усі його окремі елементи все ще можна знайти і у сучасних посібниках.

Комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, що відповідає реальному процесу спілкування завдяки моделюванню основних законів ведення комунікації. У процесі навчання за цим методом студенти набувають комунікативної компетентності – вміння використовувати мову відповідно до конкретної ситуації. Вони вивчають мову у процесі спілкування. Відповідно, всі вправи та завдання мають бути комунікативними. Найважливіша особливість комунікативного підходу – використання автентичних матеріалів, тобто тих, які застосовують носії мови. Мовленнєва взаємодія студентів іноді, хоч і далеко не завжди, проходить за участю педагога у різних формах: парах, триадах, малих групах, усією групою.

Із самого початку студенти освоюють усі чотири типи мовлення на понадфразовому і текстовому рівнях з обмеженим використанням рідної мови. Оцінкою засвоєння мови є як правильність, так і швидкість мовлення і усного читання [20].

У нових умовах усвідомлення міжкультурних проблем стає особливо важливим аспектом при комунікації та навчанні іноземних мов [1–4]. Раніше традиційне викладання іноземних мов зазвичай зводилось до роботи з текстами. Таким чином, реалізувалася чи не єдина функція мови – інформативна, крім того, у дуже звуженому вигляді, оскільки з чотирьох навичок володіння мовою (читання, письмо, говоріння, розуміння на слух) розвивалася тільки одна, пасивна – читання. Водночас існувало неправильне уявлення про комунікаційні можливості мов, що фактично зводилося до пасивної здатності розуміти текстовий матеріал у всій його повноті при відсутності навичок розмовної мови. Сучасні фахівці різних галузей знань потребують навичок функціонально використовувати іноземну мову в будь-якій сфері життя, враховуючи, що кінцевою метою спілкування є взаєморозуміння, яке з'являється між співрозмовниками. Однак складність цього завдання полягає у тому, що ефективність спілкування залежить не тільки від якості знання іноземної мови, а й від безліч інших факторів, а саме: умов та культури спілкування, правил етикету, правил володіння невербальними формами вираження думок, наявності глибоких фонових знань. Адже щоб успішно подолати мовний бар'єр, необхідно подолати культурний бар'єр, викликаний “неповним засвоєнням прийнятих культурних норм у конкретному національному лінгвокультурному співтоваристві” [5].

Однією з основних ланок навчання іншомовного спілкування загалом є знання та використання іншомовної лексики [25]. Зважаючи на це, ми спробуємо проаналізувати деякі сучасні методи навчання німецької лексики, а саме інтенсивні, та встановити їхню ефективність [13; 25].

До групи інтенсивних методів вивчення іноземної мови, за класифікацією А. Щукіна, входить сугестивний (Г. Лозанов, Г. Китайгородська) та його модифікація – релаксопедія (А. Востріков, Е. Шварц) [25].

Для порівняльного аналізу використання цих методів у навчанні німецької лексики ми виділили такі параметри: підбір обсягу і змістового наповнення лексики, що вивчається, на кожному з лексичних занять; уявлення, семантика та сприйняття досліджуваного лексичного матеріалу; розуміння і запам'ятовування введеної лексики; вміння трансформувати її, утворювати нові лексичні одиниці та використовувати все вивчене у фразах і реченнях; вміння використовувати його у підготовленому й непідготовленому навчальному дискурсі; можливість використовувати його в умовах реального мовного спілкування [25].

Сугестивні методи мають деякі модифікації [35]. Одна з них (Г. Китайгородська, Г. Лозанов, М. Майорова) базується на таких трьох узагальнених принципах: радість та розслаблення; єдність знання та несвідомого; сугестивного взаємозв'язку. Вони, як підкреслюють Г. Китайгородська та М. Майорова, перебувають у єдності та мають реалізовуватися одночасно у будь-який момент освітнього процесу [25].

Автори зазначають, що під принципом радості та розслаблення треба розуміти ступінь псевдопасивності поведінки студентів стосовно процесу навчання. Важливою є не зовнішня поведінка студента, а внутрішня адаптація до навчання. Радість і спокій – постійна суть навчання [25].

Принцип “єдності пізнання і неусвідомленості” вимагає, на думку авторів методу, цілісної й організованої участі особистості. Принцип “сугестивного зв'язку” спрямовує освітній процес на активацію резервів особистості студента. Цей принцип передбачає безперервність інформації для досягнення гарних результатів навчання [25].

На думку Г. Китайгородської, Г. Лозанова та інших, навчання стає змістовним, оскільки все, що проговорюється студентами, є зв'язною, аргументованою мовою. Проте в цьому також полягає і один із головних недоліків класичної сугестології: чужа мова в немовному середовищі ніколи не стає своєю [25].

На наш погляд, сугестивний компонент процесу навчання унеможливує значне засвоєння мовних явищ, суперечить одному з найважливіших положень дидактики про усвідомленість засвоєння

нового матеріалу. Крім того, це не відповідає результатам багатьох лінгводидактичних досліджень, які пропагують первинність мовних знань у змістовій структурі навчання іноземної мови [8; 19; 21].

Навчання письмової мови не розглядається в цьому методі як одна з цілей навчання, тому акцент не робиться на читанні та письмі, отже, не дотримується принцип взаємопов'язаного навчання всіх видів мовної діяльності.

На наш погляд, запам'ятовування мовного матеріалу, що вивчається, виправдане лише в тому випадку, якщо в пам'яті дійсно залишаються ті фрази, які найчастіше зустрічаються і повторюються студентами. Здатність трансформації лексики, що вивчається, для утворення нових лексичних одиниць в самостійній мовленнєвій творчості у зазначених методах не передбачається [25].

Тому важливо зазначити, що сугестивний метод забезпечує використання лексичного матеріалу за умов реального мовного спілкування. Це підтверджено численними експериментами авторів цього методу [8, 53]. Наші спостереження та дослідження якості мовної діяльності студентів на основі проаналізованих методів показують, що спілкування здійснюється переважно в рамках теми, яка вивчається, з використанням готових, завчених мовних структур [35, 203–205].

Однією з найбільш характерних рис сучасного етапу розвитку німецької мови є інтенсивне запозичення англіцизмів, як правило, з американського варіанту англійської мови. Наявність великої кількості англіцизмів у мові зокрема відображають відомі іронічні назви *Denglisch* та *Engleutsch* [11].

Німецька мова належить до германської групи індоєвропейських мов. У цій мовній галузі німецька мова близька до скандинавських – датської, норвезької та шведської, а також до нідерландської (голландської) і фламандської, певною мірою – до англійської. Німецька мова є однією зі світових та міжнародних мов як за кількістю мовців, так і за значенням: нею говорять як рідною мовою і часто використовують як другу мову понад 125 мільйонів осіб (як на роботі, так і вдома). Це мешканці Німеччини, Австрії та Ліхтенштейну (у цих трьох країнах це єдина державна мова); у Швейцарії німецькою спілкуються у 17 кантонах (з 26), тобто 63,7% швейцарців (чотири кантони послуговуються французькою (20,4%), по одному італійською (6,5%) та ретороманською (0,5%); у Люксембурзі та Бельгії німецька є однією з трьох офіційних мов; крім того, нею говорять у північному Шлезвігу (Данія), Ельзасі (Франція), Південному Тіролі (Італія), деяких районах Румунії, Польщі, Чехії та інших європейських країнах. Варто зазначити, що кількість представників німецької національності в Україні, які говорять рідною мовою, досить велика [30].

Запозичення лексики іноземних мов завжди супроводжувалося критикою з боку лінгвістів, журналістів та викладачів мови, які вбачають у цьому загрозу цілісності літературної мови та підриє її норм. Тому в різні епохи робилися спроби протидіяти проникненню запозичень у німецьку мову або замінювати їх на німецькі еквіваленти. Так, завдяки Ф. фон Цезену у XVII ст. З'явилися слова, які стали невід'ємною частиною словникового запасу та вживаються паралельно із запозиченими з грецької мови (*Bibliothek* → *Bücherei*, *Dialekt* → *Mundart*) та латинської (*Abstand*, *Zirkulation* → *Kreislauf*, *Projekt* → *Entwurf*, *Autor* → *Verfasser* тощо) мов [11].

Зазначимо, що до 1940 р. німці в Україні були четвертою за величиною національною меншиною. В УРСР німці мали шість національних округів і кілька десятків національних сільських рад, діяли німецькі школи, видавалася періодика, функціонували заклади культури. Німці пережили лихо під час колективізації, індустріалізації та голоду 1932–1933 рр., у роки репресій більшість німецької інтелігенції було знищено. Під час депортації народів СРСР у 1918–1948 рр. усі німці з територій Галичини, Волині, Буковини, Бессарабії, Криму та тих, хто залишив Україну, були вислані до Німеччини (за офіційними українськими даними, було депортовано 400 тисяч етнічних німців, а німецькі джерела наполягають на цифрі 560 тисяч осіб). За даними перепису населення 2001 р., в Україні проживають 33,3 тис. німців, проте лише 12 % з них назвали рідною мовою німецьку, 22 % – українську, 64 % – російську [7].

Діяльність щодо створення німецьких еквівалентів запозичень не припиняється і сьогодні, але тепер зусилля спрямовані переважно проти англіцизмів. Щоб протистояти їхньому домінуванню, Спілкою “Німецька мова” (*Verein Deutsche Sprache*) була ініційована акція “Жива німецька мова” (*Aktion lebendiges Deutsch*) зі створення німецьких відповідників, яка тривала з 2006 до 2010 р. [11].

Приклади запропонованих німецьких варіантів: *Airbag* → *Prallkissen*, *Fastfood* → *Schnellkost*, *Standby* → *Standstrom*, *Timing* → *Zeitwahl*, *Jackpot* → *Glückstopf*, *Display* → *Sichtfeld*, *No-go-Area* → *Meidezone*, *Laptop* → *Klapprechner* та ін. Оскільки такі заходи щодо заміни англіцизмів мають нормативний характер, нові імена можуть не відразу бути прийняті у суспільстві через їхнє незвичайне звучання і тільки згодом стане ясно, чи отримають вони поширення та стануть частиною узусу. Б. Зік зазначає, що це питання звички і свідомого вибору, і тільки мовець може вирішити, чи буде він продовжувати використовувати англіцизми або наважиться вживати нові німецькі еквіваленти [39, 135].

Послугування значною частиною англіцизмів – явище тимчасове, яке визначається контек-

том або індивідуальними мовними уподобаннями. Лише соціально-психологічні чинники (прагнення підвищення іміджу, міркування престижу) можуть пояснити використання англіцизмів і витіснення з вживання деяких німецьких імен, наприклад: *Weltkonzern* → *Global Player*, *Schlagzeile* → *Headline*, *Wettbewerb* → *Contest* та ін. [39, 135].

Варто зазначити, що сучасна Українська держава пропонує всім представникам німецької національності, репресованим та депортованим у післявоєнні роки, можливість компактного проживання на території України. Ця політика уряду відкриває нові можливості для забезпечення національних та культурних потреб німецького населення. Нині в Україні функціонують понад 30 асоціацій, більшість із них в Одеській, Запорізькій, Дніпропетровській та Чернівецькій областях. Від 1992 р. діють Всеукраїнське об'єднання німців України “Відергебургт” (*Wiedergeburt*) та Асоціація німецьких науковців України, у Києві діє центр німецької культури “Відерштраль” (*Widerstrahl*), видаються газети та журнали німецькою мовою [22; 24; 29].

Найбільшою німецькою громадською організацією, що має на меті популяризацію німецької мови та підтримку міжнародного культурного співробітництва різних країн із Німеччиною, є Гете-Інститут (*Goethe-Institut*). В Україні цей культурний центр було створено у липні 1993 р. і відтоді він виступає посередником та співучасником німецько-українського діалогу у культурно-освітній сфері; сприяє підтримці інтересу до ФРН та його підвищенню; надає інформацію про цю країну, сприяє вивченню німецької мови в Україні; підтримує діалог між Європою та східноєвропейськими культурами. Основними напрямками роботи у сфері культури є зустрічі українських та німецьких художників й інтелектуалів, презентація сучасної німецької культури та підтримка німецько-української співпраці у цій сфері [30].

У вересні 2016 р. міністрами закордонних справ України та Федеративної Республіки Німеччини було прийнято рішення організувати Рік українсько-німецької мови, щоб через 25 років з моменту початку дипломатичних відносин поглибити взаємну довіру та дружбу між двома країнами, а також для подальшого розвитку співробітництва у сфері освіти та культури [23].

Організаторами Року українсько-німецької мови 2017–2018 рр. виступило Міністерство закордонних справ України та Німеччини, Міністерство освіти і науки України, Посольство Німеччини в Україні та Гете-Інститут України, який виступає координатором цього проєкту. Заходи та урочистості планувалися у тісній співпраці з іншими німецькими культурними й лінгвістичними організаціями в Україні, а також з українськими партне-

рами, які входять до їхньої розгалуженої мережі [23; 30]. *Німецька мова відкриває перспективи для підростаючого покоління*: завдяки їй молодь України здобуває підтримку для свого професійного розвитку, завдяки чому перед нею відкриваються нові кар'єрні перспективи. Окрім того, мова є ключовим елементом культурної освіти.

Щодо вивчення німецької мови в Україні, то, за даними Гете-Інституту, мову Якоба і Вільгельма Грімма, Томаса Манна, Фрідріха Ніцше та Фрідріха Шиллера в нашій країні вивчають 750 тисяч людей, завдяки чому ми посідаємо п'яте місце у світовому рейтингу. Хоча останніми роками вітчизняні германісти б'ють на сполох щодо заміни німецької мови англійською у системі середньої та вищої освіти. За даними Асоціації германістів України, якщо 10 років тому німецьку як першу іноземну мову вивчали 17 % українських студентів, то у 2016 р. – лише 6,5 %, хоча щодо другої іноземної мови, то тут лідируюче місце посідає німецька мова – 52 % наших студентів обирають її для вивчення [26].

Якщо розглядати загальні тенденції вивчення німецької мови у світі, то незважаючи на те, що вона вважається особливо важкою, все більше і більше студентів вважають за краще вивчати саме її. Про це свідчать результати дослідження, оприлюдненого у 2015 р. спільно з Головним управлінням шкільної освіти за кордоном Міністерства закордонних справ у справах Німеччини, Німецької служби академічних обмінів та Гете-Інституту. Особливо примітним є зростання популярності німецької мови в Азії та Латинській Америці. Тут кількість людей, які вивчають німецьку мову, значно зросла (наприклад, в Індії зростання склало 400 %, у Китаї – понад 100 %, у Бразилії – 30 %), досягнувши 135 тис. [30; 36].

Така сама картина спостерігається в Африці та на Близькому Сході, де кількість охочих вивчити німецьку мову зараз перевищує показники п'ятирічної давності. Але якщо їх порівняти із загальною кількістю людей, які вивчають мову Гете та Шиллера, то виявиться, що частка обох згаданих регіонів становить лише 7,5 % світового показника. Як і раніше, найбільша кількість людей, які вивчають німецьку як іноземну, припадає на Європу. У цьому регіоні, якщо не зважати на СНД, її опановують 9,3 млн. осіб, що становить 6 % від світової чисельності (якщо брати лише студентів – 66 %). Далі йдуть країни СНД, де проживає 3,1 мільйона осіб – це 20 % світової кількості тих, хто вивчає німецьку мову. Варто зазначити, що більшість опитаних оволодівають німецькою мовою у школі – 87 %. На другому місці – вища освіта, тобто інститути та університети: на ці установи припадає 8,6 % усіх іноземців, які вивчають німецьку мову. Найменша частка належить студентам курсів Гете-інститутів по всьому світу, їхня кількість становить 230 тис.,

що дорівнює 1,4 % від усіх, хто володіє німецькою мовою. Також невеликий відсоток людей засвоюють німецьку мову в мовних школах за допомогою Інтернету, електронних підручників, репетиторів [26].

Значний інтерес становлять дослідження змін у складі словника, які відбуваються протягом незначного, з погляду історії мови, періоду. За допомогою методу “синхронного зрізу” можна наочно спостерігати динамічні процеси у словниковому запасі та їхню залежність від впливу екстралінгвістичних та внутрішньолінгвістичних факторів. Щоб проаналізувати, скільки і які англіцизми з'являються в німецькій мові і входять до активного словникового запасу більшості носіїв у певний хронологічний період, науковці дослідили корпус лексики, представлений у книзі “Rotbuch Deutsch. Die Liste der gefährdeten Wörter” за редакцією Й. Тіле. Як пише автор, у цьому корпусі присутні імена, які іноді використовуються і сьогодні, але активно замінюються новішими й актуальнішими, тому вони ризикують зникнути з активного словника. “Вони витісняються через втрату значення, витісняються англіцизмами та – що ще гірше – через Denglisch. Частота їх вживання зменшується, їх використання сприймається мовною спільнотою як старомодне” [38, 4]. Загалом у корпусі 1230 німецьких слів та виразів, що перебувають у процесі поступового зникнення. Серед вказаних нових відповідників 292 є англіцизмами, що складає майже 24 %. Розподіл за частинами мови виглядає так: іменники, звичайно, переважають кількісно; дієслова – 9; прикметники – 4; вигуки – 1. Нові варіанти включають гібридні утворення з німецьких і англійських елементів, скорочень (аббревіатур) та словосполучень.

Уплив англійської не обмежується наявністю словникових запозичень. Є ознаки того, що це може спровокувати незворотні зміни у глибинному коді німецької мови. Глибокий код належить до таких стабільних структур мови (на відміну від словника, що змінюється), як морфологія і синтаксис. Наприклад, у німецьких текстах вживання літери *S* на початку слів (*Club, Comfort*), написання апострофа в родовому відмінку не тільки за власних назв (*Norton's*), але і з іншими іменниками (*Manager's*), схильність до поділу частин складних слів (*Notizblock Anwendung, System Säuberung Eigenschaft*), вживання прийменника перед числом, що означає рік (*in 2016* замість 2016 або *im Jahre 2016*). Подібні зміни є результатом використання великої кількості неасимільованих англіцизмів та копіювання англійських структур без належних заходів протидії можуть з часом призвести до піджинізації німецької мови [42, 71].

Тому проблема полягає не в запозиченні як явищі, а у використанні неасимільованих англіциз-

мів та поширенні англійської мови у нових сферах вживання, що обмежує використання інших мов [34, 19]. Причини цього очевидні: міграція населення; пропагування американського способу життя, американських цінностей; тенденція використання англійської мови як робочої мови у діяльності міжнародних організацій; глобалізація економіки; статус англійської мови як мови інтернет-спільноти. Загалом кількість людей, які володіють англійською мовою як іноземною (на різних рівнях), у світі становить 2 мільярди осіб [11]. Отже, англійська сьогодні – це не лише світова мова *lingua franca*, але й мова, яка завдяки своїй постійній присутності в житті тих, хто нею користується, впливає на їх рідну мову, проникаючи у неї і поступово змінюючи її. Лінгвісти вбачають реальну загрозу німецькій та іншим мовам у мовній ситуації, що склалася сьогодні в Європі через домінування англійської [12, 44–49; 34, 21; 40, 173]. Аналогічна ситуація спостерігається в інших європейських країнах. Німецька та інші європейські національні мови опинилися в умовах жорсткого конкурентного середовища, що виникло з появою *Globisch* або *Globalesisch*, що являє новий тип англійської мови, свого роду “метамови”, який є спрощеним варіантом англійської мови і використовується в міжнародному спілкуванні.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що сьогодні німецька мова дедалі менше використовується як мова науки. Серед основних причин: 1) Болонський процес у сфері освіти, створення загальноєвропейського освітнього простору; збільшення кількості освітніх програм англійською мовою в європейських університетах; 2) понад 80 % інформації, що міститься в електронних базах даних світу, подано англійською мовою; 3) понад дві третини вчених світу пишуть англійською мовою, щоб мати можливість представити результати своїх досліджень якомога більшому колу вчених [11].

Однак існує низка моментів, пов'язаних із природою та взаємозалежністю мови та культури, які змушують поглянути на, здавалося б, очевидні переваги мовної глобалізації, особливо в галузі науки, під іншим кутом.

При спілкуванні іноземною мовою частіше йдеться про передачу інформації, тобто насамперед (або виключно) виконується основна, комунікативна, мовна функція. Однак кожна природна мова виконує цілу низку основних і другорядних функцій – пізнавальних (або гносеологічних, мислетворчих), кумулятивних (або історико-культурних), емоційних та ін., які не можуть бути реалізовані при спілкуванні чужою мовою так само, як і при спілкуванні рідною мовою. “Дійсна й об'єктивна картина світу відображена в мовах неоднаково, оскільки вони неоднаково членують реальний світ

(структура лексико-семантичних полів різних мов не збігається) з огляду на нетотожні умови матеріального й суспільного життя людей. Через те перехід з однієї мовної системи в іншу доречно порівняти з переходом від однієї системи мір до іншої” [14, 192]. Через рідну мову людина входить у цей світ, на основі якого відбувається процес створення концептуального образу навколишньої дійсності. Кожен народ має унікальні асоціації образного мислення, які закріплюються в мовній системі і становлять його національну специфіку [14, 319]. Мислення рідною більш об'ємне, багатопланове і диференційоване. Тому використання тільки або переважно англійської мови в науковому середовищі неминуче призводить до певних обмежень та спрощень у письмовій формі.

Мовна глобалізація в Європі також є реальною загрозою національним культурам, які можна охарактеризувати так:

– Мова містить значне культурне та ідеологічне навантаження, тому при домінуванні іншого відбувається проникнення чужої культури та ідеології. Глобальна культура формується разом із глобальною мовою.

– Існує загроза поглинання, нівелювання та знищення національної мови і традицій, національної ідентичності, культури й самобутності народів.

– Поширення глобальної мови завдає більшої шкоди місцевим національним культурам, ніж мовам. Фільми, книги і навіть пісні можна перекласти рідною мовою, але не можна “перекласти” на рідну культуру [11]. Більше того, за будь-якого перекладу, навіть якщо він надто суб'єктивний, неминуча втрата змісту. Нівелювання національних культур позбавляє людство національних особливостей світогляду.

– Вербальна мова – це засіб, що виражає соціокультурні регламенти людської діяльності, до яких поряд із загальнолюдськими нормами належать і ті, які притаманні лише певній культурі, суспільству [11].

Тому вчені, представники різних галузей науки, переконані, що *реальна багатомовність* може бути єдиною правильною перспективою розвитку сучасного глобалізованого європейського суспільства, коли англійська мова використовується у сфері науки, політики, освіти, культури не замість, а поряд з іншими національними мовами [11].

Висновки. Отже, дослідивши проблему становища сучасної німецької мови у глобалізованому світі, ми дійшли певних висновків. Передовсім варто наголосити на тому, що одним із пріоритетних напрямів модернізації освіти є вивчення іноземних мов. Адже сучасному європейському суспільству потрібні громадяни, які можуть існувати одночасно в мультикультурному і багатомовному контексті, а також розвивають важливі двосторонні

відносини; використовують інші мови, щоб мати ширший доступ до отримання інформації та знань; вивчають іноземні мови, щоб отримати нові знання, налагодити контакти та відкрити для себе нові ринки збуту; здатні успішно співіснувати з іншими людьми (завдяки мові та культурній спадщині).

Крім того, один із висновків у цій ситуації простежується у висловлюваннях європейців щодо методів навчання та викладання іноземних мов. Наукове дослідження “Europeans and Languages” стверджує, що 94 % європейців впевнені у тому, що “часте та тривале перебування у державі чия мова вивчається є найбільш ефективним”. До інших ефективних методів, на думку опитаних, належать такі: “неформальне спілкування з носіями мови” (92 %) та “спілкування з носіями мови загалом” (89 %). Значимість традиційних методів “індивідуального тренінгу” (89 %), “групового тренінгу” (78 %) та “самостійна робота на комп’ютері, з компакт-дискон” (69 %) явно знизилася.

Отже, статистика досліджень доводить, що свідомість європейців випереджає їхній досвід. Якщо враховувати, що громадянська свідомість проявляється у практичній політиці, то варто очікувати, що Європа і надалі розбудовуватиме свої програми з обміну з метою зростання охочих вивчати іноземні мови.

Проаналізувавши мовну ситуацію, окремі статистичні показники у Європі, неважко зробити висновок, що ХХІ ст. стане часом вивчення іноземних мов. Політична, економічна та культурна ситуація в Європі і у світі загалом потребує серйозних інвестицій в іноземні мови та міжкультурну компетентність.

Очевидно, що майбутнє у цьому сенсі належатиме не всім, а лише деяким іноземним мовам, можливо, на наш погляд, навіть двом – англійській та іспанській. Хоча, з іншого боку, глобалізація як процес не може проходити успішно на основі однієї чи, щонайбільше, двох *linguae francae*. У цьому випадку йдеться лише про іноземні мови міжнародного спілкування. Безперечним є той факт, що кількість мов у світі в ХХІ ст. буде драматично скорочуватися. Однозначно, тут не йдеться про такі мови, як німецька, французька та італійська. Ці мови виконуватимуть роль засобу розповсюдження інформації у світі.

Отже, в сучасному світі іноземна мова є механізмом міжкультурної комунікації; засобом взаєморозуміння і толерантності народів; засобом саморозвитку і збагачення внутрішнього світу; засобом безпосереднього знайомства з досягненнями зарубіжної літератури, культури і техніки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова О.В. Емоції в структурі творчого мислення. *Наукові записки Вінницького державного педаго-*

гічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2007. Вип. 21. С. 342–347.

2. Акімова О.В. Історичний аспект проблеми розвитку творчого мислення студентів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2007. Вип. 14. С. 215–221.

3. Акімова О.В. Мотивація досягнення у структурі творчої діяльності студентів. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* 2001. № 8. С. 3–9.

4. Акімова О.В. Сучасні підходи до аналізу історико-педагогічного процесу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія.* 2004. Вип. 11. С. 15–19.

5. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.

6. Волошина О.В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови в аграрному закладі вищої освіти. *Молодь і ринок.* 2023. № 6–7 (214–215). С. 138–151.

7. Всеукраїнський перепис населення. URL: www.ukr-census.gov.ua

8. Джалалов Д.Д. Проблеми змісту навчання іноземної мови. Ташкент : Фан, 1987. 107 с.

9. Джурило А.П. Роль і тенденції розвитку німецької мови у сучасному світі. *Український педагогічний журнал.* 2017. № 3. С. 54–61.

10. Дмитрук Л., Волошина О. Аспекти формування професійних компетенцій у студентів закладів вищої освіти нефілологічного профілю. *Молодь і ринок.* 2023. № 1 (209). С. 98–103.

11. Капуш А.В. Вплив глобальної мови і культури на національні мови (на прикладі німецької мови). URL: <https://is.gd/FRISmY> (дата звернення: 12.06.2024).

12. Касен Б. Більше однієї мови. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. 64 с.

13. Кондратюк А.Л., Малик В.М. Застосування інноваційних освітніх технологій при викладанні іноземної мови для здобувачів вищої освіти. *Молодь і ринок.* 2024. № 5 (225). С. 54–60.

14. Кочерган М. Загальне мовознавство : підручник, 3-тє видання. Київ : Академія, 2008. 464 с.

15. Кравець Р.А. Доцільність запровадження педагогічної технології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія.* 2014. № 43. Ч. 2. С. 144–150.

16. Кравець Р.А. Особливості традиційних та інноваційних педагогічних технологій полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі. *Молодь і ринок.* 2015. № 4 (123). С. 120–125.

17. Малик В.М. Іноземна мова як інструмент виховання іншомовної комунікативної культури. *Молодь і ринок.* 2023. № 11–12 (219–220). С. 115–120.

18. Малик В.М. Спілкування та комунікація: співставлення понять. *Інноваційна педагогіка.* 2023. Випуск 55, Т. 1. С. 179–187.

19. Мартинова Р.Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : моногр. Київ : Вища школа, 2004. 454 с.

20. М’яковський М. Іноземні мови у ХХІ столітті: розвитки, тенденції і перспективи. *Наукові записки*

Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2018. № 1. С. 19–26.

21. Плахотник В.М. Зміст навчання та її компоненти. *Основи методики викладання іноземних мов* : підручник. Київ : Вища шк.; Leipzig : Enzyklopaedie, 1986. С. 138–143.

22. Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина. URL: <http://germany.mfa.gov.ua>

23. Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: www.kiev.diplo.de (дата звернення 11.08.2017).

24. Центр німецької культури “Widerstrahl”. URL: <http://widerstrahl.org> (дата звернення 07.08.2017).

25. Церна С.В. Процес засвоєння лексики німецької мови на основі інтенсивних методів навчання. URL: <https://is.gd/uMn0Kp> (дата звернення: 12.06.2024).

26. Deutsche Welle. URL: www.dw.com

27. Eurobarometer 54 Special: Europeans and Languages. Report produced by International Research Associates (INRA) for The European Commission’s Education and Culture Directorate General. Brussels, February 2001. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1049> (дата звернення: 12.06.2024).

28. Europäische Kommission. Förderung des Sprachenlernens und der Sprachenvielfalt. Aktionsplan 2004–2006. Luxemburg, 2004. S. 10.

29. Gesellschaft der Deutschen “Wiedergeburt”. URL: www.wiedergeburt.ua

30. Goethe-Institut. URL: www.goethe.de/

31. Graddol David. English Next. Ed: British Council, 2006. P. 31–40.

32. Hans-Dieter Dräxler. Nicht nur Fremdsprachenkenntnisse braucht die moderne Welt, sondern Mehrsprachigkeit! / Hans-Dieter Dräxler. URL: <http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elande.pdf> (дата звернення: 12.06.2024).

33. Hans Werner Huneke. Wolfgang Steinig : Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung. Berlin : Erich Schmidt, 1997. 238 s.

34. Hoberg R. Was wird aus Deutsch angesichts der Dominanz des Englischen? Der Sprachdienst. 2012. Jg. 56, Nr. 1/12. S. 19–25.

35. Lozanov G. Suggestology and Outlines of Suggestopedy. New York : An Interface book, 1978. 377 p.

36. Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg. URL: www.uni-halle.de

37. Neuner G. Germanisten oder Deutschlehrer? Zur curricularen Planung einer wissenschaftlichen Deutschlehrausbildung. In: Fremdsprache Deutsch. Sondernummer. 1994. S. 12–15.

38. Rotbuch Deutsch. Die Liste der gefährdeten Wörter / J. Thiele (Hrsg.). Wiesbaden : Marix, 2006. 158 s.

39. Sick B. Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod. Folge 5. Köln : Kiepenheuer&Witsch, 2013. 245 s.

40. Trabant J. Globalesisch oder was? Ein Plädoyer für Europas Sprachen. Orig.-Ausg. München : Beck, 2014. 235 s.

41. WORK.ua. URL: www.work.ua

42. Zimmer D.E. Deutsch und anders – die Sprache im Modernisierungsfieber. Reinbeck : Rowohlt, 1998. 383 s.

REFERENCES

1. Akimova, O.V. (2007). Emotsii v strukturі tvorchoho myslennia [Emotions in the structure of creative thinking].

Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskiy. Series: Pedagogy and psychology, No. 21, pp. 342–347. [in Ukrainian].

2. Akimova, O.V. (2007). Istorychnyi aspekt problemy rozvytku tvorchoho myslennia studentiv [Historical aspect of the problem of development of students’ creative thinking]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, theory, experience, problems*, No.14, pp. 215–221. [in Ukrainian].

3. Akimova, O.V. (2001). Motyvatsiia dosiahnennia u strukturі tvorchoi diialnosti studentiv [Achievement motivation in the structure of students’ creative activity]. *Scientific notes of Ternopil State Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*, No. 8, pp. 3–9. [in Ukrainian].

4. Akimova, O.V. (2004). Suchasni pidkhody do analizu istoriko-pedahohichnoho protsesu [Modern approaches to the analysis of the historical-pedagogical process]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University. Series: Pedagogy and psychology*, No. 11, pp. 15–19. [in Ukrainian].

5. Batsevych, F.S. (2007). Slovnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii [Dictionary of terms of intercultural communication]. Kyiv, 205 p. [in Ukrainian].

6. Voloshyna, O.V. (2023). Formuvannia informatsiino-komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv u protsesi vyvchenia inozemnoi movy v ahrarnomu zakladi vyshchoi osvity [Formation of informational and communicative competence of students in the process of learning a foreign language in an agricultural institution of higher education]. *Youth & market*, No. 6–7 (214–215), pp. 138–151. [in Ukrainian].

7. Vseukrainskyi perepys naseleння [All-Ukrainian population census]. Available at: www.ukrcensus.gov.ua [in Ukrainian].

8. Dzhahalov, D.D. (1987). Problemy zmistu navchannia inozemnoi movy [Problems of the content of foreign language learning]. Tashkent, 107 p. [in Ukrainian].

9. Dzhurylo, A.P. (2017). Rol i tendentsii rozvytku nimetskoi movy u suchasnomu sviti [The role and development trends of the German language in the modern world]. *Ukrainian Pedagogical Journal*, No. 3, pp. 54–61. [in Ukrainian].

10. Dmytruk, L. & Voloshyna, O. (2023). Aspekty formuvannia profesiinykh kompetentsii u studentiv zakladiv vyshchoi osvity nefilolohichnoho profilu [Aspects of the formation of professional competences among students of higher education institutions of a non-philological profile]. *Youth & market*, No. 1 (209), pp. 98–103. [in Ukrainian].

11. Kapush, A.V. Vplyv hlobalnoi movy i kultury na natsionalni movy (na prykladi nimetskoi movy). [The influence of global language and culture on national languages (on the example of the German language)]. Available at: <https://is.gd/FRISmY> [in Ukrainian].

12. Kasen, B. (2016). Bilshe odniiei movy [More than one language]. Kyiv, 64 p. [in Ukrainian].

13. Kondratiuk, A.L. & Malyk, V.M. (2024). Zastosuvannia innovatsiinykh osvitynikh tekhnolohii pry vykladanni inozemnoi movy dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity [Application of innovative educational technologies in teaching a foreign language for students of higher education]. *Youth & market*, No. 5 (225), pp. 54–60. [in Ukrainian].

14. Kocherhan, M. (2008). Zahalne movoznavstvo: pidruchnyk [General linguistics: a textbook]. 3rd edition. Kyiv, 464 p. [in Ukrainian].

15. Kravets, R.A. (2014). Dotsilnist zaprovadzhennia pedahohichnoi tekhnolohii formuvannia polikulturnoi kome-

- tennosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [The expediency of introducing pedagogical technology for the formation of multicultural competence of future specialists in the agricultural industry]. *Problems of modern pedagogical education. Series: pedagogy and psychology*, No. 43, pp. 144–150. [in Ukrainian].
16. Kravets, R.A. (2015). Osoblyvosti tradytsiinykh ta innovatsiinykh pedahohichnykh tekhnolohii polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Peculiarities of traditional and innovative pedagogical technologies of multicultural education of future specialists in the agricultural industry]. *Youth & market*, No. 4 (123), pp. 120–125. [in Ukrainian].
17. Malyk, V.M. (2023). Inozemna mova yak instrument vykhovannia inshomovnoi komunikatyvnoi kultury [A foreign language as a tool for education of foreign language communicative culture]. *Youth & market*, No. 11–12 (219–220), pp. 115–120. [in Ukrainian].
18. Malyk, V.M. (2023). [Communication and communication: comparison of concepts]. *Innovative pedagogy*, Issue 55 (Vol.1), pp. 179–187. [in Ukrainian].
19. Martynova, R.Iu. (2004). Tsilisna zahalnodydaktychna model zmistu navchannia inozemnykh mov : monohr. [A comprehensive didactic model of the content of foreign language learning: a monograph]. Kyiv, 454 p. [in Ukrainian].
20. Miaskovskiy, M. (2018). Inozemni movy u XXI stolitti: rozvytky, tendentsii i perspektyvy [Foreign languages in the 21st century: developments, trends and perspectives]. *Scientific notes of Ternopil State Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: pedagogy*, No. 1, pp. 19–26. [in Ukrainian].
21. Plakhotnyk, V.M. (1986). Zmist navchannia ta yii komponenty. Osnovy metodyky vykladannia inozemnykh mov : pidruchnyk [The content of training and its components]. *Basics of the methodology of teaching foreign languages: a textbook*. Kyiv, 138–143. [in Ukrainian].
22. Posolstvo Ukrainy u Federatyvni Respublitsi Nimechchyna [Embassy of Ukraine in the Federal Republic of Germany]. Available at: <http://germany.mfa.gov.ua> [in Ukrainian].
23. Posolstvo Federatyvnoi Respubliki Nimechchyna [Embassy of the Federal Republic of Germany]. Kyiv. Available at: www.kiew.diplo.de [in Ukrainian].
24. Tsentr nimetskoï kultury “Widerstrahl” [Center of German culture “Widerstrahl”]. Available at: <http://widerstrahl.org> [in Ukrainian].
25. Tserna, S.V. Protses zasvoiennia leksyky nimetskoï movy na osnovi intensyvykh metodiv navchannia [The process of acquiring the vocabulary of the German language based on intensive teaching methods]. Available at: <https://is.gd/uMn0Kp> [in Ukrainian].
26. Deutsche Welle [German wave]. Available at: www.dw.com [in German].
27. Eurobarometer 54 Special: Europeans and Languages. Report produced by International Research Associates (INRA) for The European Commission’s Education and Culture Directorate General. Brussels, February 2001. Available at: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1049> [in English].
28. Europäische Kommission [The European Commission] (2004). Förderung des Sprachenlernens und der Sprachenvielfalt. Aktionsplan 2004–2006. Luxemburg, p. 10. [in German].
29. Gesellschaft der Deutschen “Wiedergeburt” [Association of Germans “Renaissance”]. Available at: www.wiedergeburt.ua [in German].
30. Goethe-Institut [Goethe Institute]. Available at: www.goethe.de/ [in German].
31. Graddol, David (2006). English Next. Ed: British Council, pp. 31–40. [in English].
32. Hans-Dieter, Dräxler. Nicht nur Fremdsprachenkenntnisse braucht die moderne Welt, sondern Mehrsprachigkeit! [The modern world needs not only knowledge of foreign languages, but also multilingualism!]. Hans-Dieter Dräxler. Available at: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_de.pdf [in German].
33. Hans, Werner Huneke (1997). Wolfgang Steinig: Deutsch als Fremdsprache [Wolfgang Steinig: German as a foreign language]. Eine Einführung. Berlin, 38 p. [in German].
34. Hoberg, R. (2012). Was wird aus Deutsch angesichts der Dominanz des Englischen? [What will happen to German in conditions of dominance of English?]. *Der Sprachdienst*. Jg. 56, No. 1/12, pp. 19–25. [in German].
35. Lozanov, G. (1978). Suggestology and Outlines of Suggestopedya. New York : An Interface book. 377 p. [in English].
36. Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg [Martin Luther University Halle-Wittenberg]. Available at: www.uni-halle.de [in German].
37. Neuner, G. (1994). Germanisten oder Deutschlehrer? Zur curricularen Planung einer wissenschaftlichen Deutschlehrerausbildung [Germanists or German teachers? About the training plan for scientific German language teachers]. In: *Fremdsprache Deutsch. Sondernummer*, pp. 12–15. [in German].
38. Rotbuch Deutsch. (2006). Die Liste der gefährdeten Wörter [List of endangered words]. Thiele (Hrsg.). Wiesbaden: Marix. 158 p. [in German].
39. Sick, B. (2013). Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod [The genitive case of his death is dative]. Folge 5. Köln: Kiepenheuer&Witsch. 245 p. [in German].
40. Trabandt, J. (2014). Globalesisch oder was? Ein Plädoyer für Europas Sprachen [Globalized or what? A call to the languages of Europe]. Orig.-Ausg. München: Beck. 235 p. [in German].
41. WORK.ua. Retrieved from: www.work.ua [in Ukrainian].
42. Zimmer, D.E. (1998). Deutsch und anders – die Sprache im Modernisierungsfieber [German and others – a language in the modernization fever]. Reinbeck: Rowohlt. 383 p. [in German].

Стаття надійшла до редакції 28.06.2024

“Чим би ви не займалися в житті, робіть це всім своїм серцем”.

Конфуцій
давньокитайський філософ

